Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

ASMUS ANDRESEN

OPTEGNELSER FRA VERDENSKRIGEN

Holms Bogtrykkeri, Grenaa.

VERDENSKRIGEN 1914-18 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130019375227

0804

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

ASMUS ANDRESEN

NOGET AF HVAD JEG SOM TYSK SOLDAT OPLEVEDE UNDER VERDENSKRIGEN

ASMUS ANDRESEN:

NOGET AF, HVAD JEG SOM TYSK SOLDAT OPLEVEDE UNDER VERDENSKRIGEN

GRENAA
HOLMS BOGTRYKKERI
1921

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Den 10. December 1917, da jeg var 18½ Aar gammel, (jeg er nemlig født den 8. Maj 1899) kom jeg hjem fra Marken og saa, at min Husbond kom mig i Møde med et Brev i Haanden. Paa Udtrykket i hans Ansigt kunde jeg se, at der var noget i Vejen med ham. Da han viste mig Brevet, saa jeg, at det bar Mærket »Herredssag«, og saa vidste jeg Besked. Det var en Indkaldelsesordre, som bød mig at møde i Flensborg den 11. Januar 1918, Kl. 8 Formiddag. Jeg var ikke videre ked af denne Indkaldelsesordre, men havde nok Lyst til at se, hvordan det gik til ved Fronten. Den samme Aften mødtes jeg med flere af Byens Karle paa min Alder, som alle havde modtaget lignende Ordre som jeg. — Nogle af disse stak af til Danmark. — Den følgende Dag rejste jeg til Aabenraa, hvor jeg forsynede mig med en Rejsekuffert og forskellige Ting, som jeg mente at have Brug for. Da jeg rejste tilbage

herfra, traf jeg sammen med en Snedkersvend fra Bovrup, som ogsaa vilde forsøge at komme over Grænsen til Danmark. Han fristede mig stærkt til at gøre ham Følgeskab, men jeg afslog det. 8 Dage senere fik jeg at vide, at Snedkersvenden var bleven fanget ved Grænsen og var bleven idømt 5 Aars Fæstningsarrest.

De 4 Uger forløb hurtigt, og jeg maatte tage Afsked med Venner og Bekendte. Den 9. Januar pakkede jeg min Kuffert og rejste Dagen efter med Toget til Flensborg og blev om Natten hos en Gartner, som jeg tidligere havde tjent som Dreng, og meldte mig saa Dagen efter paa Kasernen Kl. 8 om Formiddagen, hvor jeg traf sammen med 4—500 mest unge Landmænd, der alle var forsynet med store Madposer.

Vi blev straks sendt til forskellige Afdelinger, hvor vi maatte aflevere vore Indkaldelsesordrer. Der gik lang Tid hen, Kl. blev 11, den blev 12, og vi stod i Kasernegaarden og frøs som Skræddere indtil Kl. 2, da fik hver af os udleveret et Brev, som indeholdt Oplysning om, hvor vi skulde rejse hen. Jeg skulde til en Station, som hedder Neübreisach. Ikke langt fra mig stod en ældre Mand og saa paa

sit Brev. Han var aabenbart ikke klar over, hvor han skulde hen. Paa min Forespørgsel meddelte han mig, at han ogsaa skulde til Neübreisach, men ingen af os vidste, hvor den Station laa. Vi gik begge hen paa Banegaarden, hvor vi fremviste vore Breve og forlangte Billet til Neübreisach. Foruden Billet fik min Kammerat et hvidt Baand paatrykt Ordet Transportfører, hvilket han skulde binde om Armen. Samtidig fik vi at vide, at Neübreisach laa i Elsass-Lothringen, og at der ventede os en længere Køretur.

Kl. 4 gik Toget til Hamborg, hvor vi maatte blive Natten over. Næste Dag rejste vi videre over Ulsen, Steinthal, Magdeburg og Köthen til Halle. Her maatte vi skifte Tog, og Dagen efter gik Rejsen videre over Weimar, Gotha, Schweinfurt, Heilbronn, Karlsruhe, Baden og Strasburg til Neübreisach, hvor vi ankom den 13. Januar, Kl. 12 om Natten.

Ved nogle Soldaters Hjælp fandt vi henad Kl. 1 til Kasernen, men det var ikke her, vi skulde være, men fik dog Lov til at overnatte der. Dagen efter vandrede vi til Fods til Feltartilleriregimentet, som havde Kvarter en Mils Vej borte, og meldte os.

Jeg blev anbragt ved første Batteri. Det var paa høje Tid, thi jeg havde ikke mere at spise, og Saalerne begyndte at gaa af mine Støvler, Jeg blev straks iklædt noget gammelt Tøj, men Støvlerne var ny, fordi jeg, der har store Fødder, ikke kunde passe nogle af de gamle. Tillige fik vi udleveret 3 tynde Dækkener til Brug om Natten.

Kl. 5 om Eftermiddagen fik vi Kaffe; fra 6—7 skulde vi gøre vort Tøj i Stand, og Kl. 9 skulde vi være i Seng. Dagen var gaaet temmelig rask, men derpaa fulgte en gruelig lang Nat. Jeg svøbte mig ind i mine Dækkener saa godt, som jeg kunde, men jeg frøs i den Grad, at det var umuligt at falde i Søvn. Jeg mærkede for Alvor Forskellen paa at være prøjsisk Soldat og at ligge hjemme i den varme Seng, men disse Tanker, som jog gennem mit Sind, bragte ingen Varme. Hver halve Time saa jeg paa Klokken, men Tiden sneglede sig kun langsomt af Sted. Jeg havde størst Lyst til at løbe fra det hele, men det var lettere tænkt end gjort, og jeg maatte jo tage imod, hvad der vilde komme.

Med saadanne og lignende Tanker gik den første Nat. Kl. 6 om Morgenen kom en Ser-

gent og brølede: »Aufstehn!«. Som afskudte Pile for vi ud af Sengen. To Minutter efter kom Sergenten igen med en Bog i Haanden, hvori han opnoterede dem, der var syge. Derefter fik vi Kaffe. Fra Kl. 6—7 havde vi Læsning, fra 7—7½ lavede vi os færdige til Tjenesten. Fra Kl. 7½—11 havde vi saa Eksersits og Øvelse med gamle Bronzekanoner fra 1880. Fra Kl. 11—1 holdt vi Middag, fra 1—5 Tjeneste, fra 5—6 drak vi Kaffe, fra 6—7 var det Pudse- og Sytime, Kl. 9 maatte vi atter i den kolde Seng. Saaledes gik hver Dag de første 14 Dage.

Den 28. Januar 1918 blev jeg forsat til 8. Batteri; der fik jeg det straks bedre, kom tidt til at staa Vagt og blev ofte udkommanderet saa til et og saa til et andet. Jeg var i Førstningen ret hurtig til at melde mig frivillig, naar et og andet skulde udføres — og Tiden gik ret hurtig for mig. En Dag blev jeg sammen med flere stillet paa Vagt omkring en Skarpskydningsplads. Pladsen var ca. 15 Km. lang og 2 Km. bred. Med 100 m. Afstand stod vi saa fra Kl. 8 om Formiddagen og maatte ingen lade gaa ind paa Pladsen. Hvem der nu, som jeg, havde spist alt sit Brød om Natten,

kunde saa nøjes med at kigge i Madposen om Morgenen.

Vi fik udleveret 70 gr. Brød daglig. Det var for lidt, og jeg kunde ikke holde op, før det hele var fortæret. Den Dag, jeg stod paa Vagt, havde jeg intet spist om Morgenen, hvorfor jeg henved Kl. 2 var skrupsulten. Ved den Tid kom en Bonde kørende hen til mig og spurgte, om han kunde faa Lov at pløje lige indenfor den afspærrede Omkreds. Det kunde jeg selvfølgelig ikke tillade ham; han gik saa hen til sin Vogn og trak en Kurv frem, hvoraf han udtog 8 Stk. velbelagt Smørrebrød, som han tilbød mig, hvis jeg vilde tillade ham at komme ind paa hans Mark. Sulten som jeg var, betænkte jeg mig ikke ret længe; jeg tog imod Smørrebrødet, og Manden kom ind paa sin Mark. Jeg gav mig straks i Lag med Maden, men da jeg havde spist 5 Stykker, kom der en Underofficer ridende i fuld Galop hen imod mig, og saa snart han kunde raabe til mig, brølede han som et vildt Menneske. Jeg havde sat mig ned, men fik travlt med at komme paa Benene og faa fat paa Karabineren. Jeg meddelte ham, at jeg havde ladet Bonden komme ind for 8 Stk. Brød, fordi jeg ikke

havde faaet Mad hele Dagen. Saa red han hen til Bonden og forlangte, at denne straks skulde forlade Marken. Bonden vidste nok, hvordan den Slags Folk skulde behandles. Saa vidt jeg kunde se, fik Underofficeren nogle Æg, hvorefter han red videre. Kl. 6 kom vi tilbage til Kasernen, hvor vi fik Mad. To Dage efter skulde 30 Mand fra vort Batteri ud at jævne Granathuller paa Skarpskydningspladsen. Jeg meldte mig straks frivillig i den Tanke, at jeg maaske atter kunde være saa heldig at træffe den gode Bonde og maaske atter hente mig et Par Stykker Mad. Denne Gang blev jeg skuffet.

Dagen efter, Kl. 5 om Morgenen, skulde vi af Sted med Spader og Skovle paa Nakken til Skydningspladsen, som vi først naaede Kl. 9. Her saa vi Virkningerne af Granaterne i Jordsmonnet, som var oversaaet med Granatstumper. Vi fik Ordre til at jævne alle Hullerne, og vi maatte ikke forlade Pladsen, før alt var jævnet. Der gik vi saa til Kl. 5 om Eftermiddagen uden at faa Mad. Vi fandt nogle Runkelroer som var frosne, men som vi nød med god Appetit. Da vi stod samlet for at gaa hjem, kom der en Kaptajn ridende over Marken. Han gav vor

Anfører en ordentlig Overhaling, fordi vi ikke havde jævnet alle Hullerne, og Enden blev, at vi maatte gøre det hele om igen. Kl. 6½ var vi færdige, og gik tilbage til Kasernen, som vi først naaede Kl. 11. Vi løb straks til Køkkenet for at faa noget at spise, men der var lukket; det hjalp ikke, vi gjorde Allarm, der var og blev lukket. Næste Dag Kl. 12 blev vi forsynede med Mad. Det var sidste Gang, jeg meldte mig frivillig til at jævne Granathuller.

Natten mellem den 28. og 29. Februar viste der sig en Del fjendtlige Flyvere over Byen. Flyverafværgebatteriet beskød dem af yderste Evne. Granaterne sprang i en Højde af 2—300 m. over os. Vi kunde høre, hvor Granatstumperne susede gennem Luften, men ingen Flyver blev ramt. Dette var en lille Forsmag, jeg der fik af Verdenskrigen. Dagen efter fik vi at vide, at der var bleven nedskudt 3 Bomber tilligemed 4 Brandbomber. Om Søndagen gik jeg og min Sidekammerat hen for at se, hvor Bomberne var faldet. Et Hus var fuldstændig ødelagt af den ene Bombe; de andre var gaaet ned lige ved Banegaarden uden at anrette nogen Skade. Brandbomberne havde heller ikke anrettet nogen Skade af Betydning.

Den 5. Marts stillede vi til Appel med vore Karabiner; der var 8 Mand, der ikke havde deres Karabiner i Orden, disse 8 Mand maatte derfor til Felttjeneste, medens vi andre holdt Middag. Blandt de 8 Mand var der en ældre Sønderjyde, der efter en Times Øvelse tog sin Karabin og med en dansk Ed kastede han den ned i Snavset. Feltveblen, der førte de 8 Mand, blev ganske hvid i Ansigtet. Et saadant Tilfælde havde han aldrig oplevet før. — Sønderjyden blev straks arresteret, men blev løsladt 3 Dage efter, da det viste sig, at hans Nervesystem var i Uorden.

Den 10. Marts blev der udtaget 10 Mand, som skulde uddanne Rekrutter, deriblandt var jeg. Først skulde vi selv ekstra uddannes. Vi fik ved Begyndelsen af denne Meddelelse om, at hvem der i Skoletiden meldte sig syg, vilde blive sat tilbage igen. Efter 3 Ugers Forløb kunde vi saa blive Korporalskabsførere. I de første Dage lærte vi nøjagtig at kende Kanonerne, og derefter fik vi Kommandoøvelse. Den 10. Dag blev vi Skytsførere og skulde saa kommandere vore Kammerater, som naturligvis lo af os, naar der var noget i Vejen med Skytsbetjeningen; hvad selvfølgelig Skytsføreren

fik Skyld for. Vi var 2 Sønderjyder og en Polak, som blev ked af det hele og meldte os syge. Dette Liv fristede os ikke. Vi fik da først en ordentlig Overhaling og blev derefter sat tilbage til vort Korporalskab.

Den 24. Marts blev jeg forsat til 2. Batteri, som her laa færdig til at marchere til Fronten. Den 2. April fik vi for første Gang Øvelse i at kaste med skarpe Haandgranater. Om Eftermiddagen Kl. 2 blev vi ført ud i en nærliggende Skyttegrav; her fik vi hver 2 Haandgranater, som vi først maatte kaste, naar vi fik Ordre dertil. Med Staalhjelmen saa langt ned om Ørene som muligt stod vi og ventede. En for en skulde vi kaste. Da en Haandgranat brænder 5 Sekunder efter at den er bleven kastet, maa den ikke kastes for tidlig, thi saa kan Fjenden maaske faa Tid til at kaste den tilbage inden den springer. Før den kastes maa vedkommende Kaster tælle til mellem 22 og 25 og derefter kaste med et roligt og kraftigt Kast. De fleste af os kastede alt for tidligt og for de flestes Vedkommende straks efter, at Staaltraaden var trukket ud af den. Det hele saa saa let ud, jeg tænkte derfor ved mig selv, at naar det blev min Tur, skulde jeg nok kaste lang-

somt og godt; men da Turen kom til mig, og jeg havde trukket Staaltraaden ud af Granaten, mærkede jeg, at det snurrede i Haanden, hvorfor jeg troede, at Granaten vilde springe, og ved et alt for hurtigt Kast skilte jeg mig ved den, men den sprang først 3—4 Sekunder efter, at jeg havde kastet den. Den næste Haandgranat kastede jeg godt.

Kl. 4 var vi færdige og drog hjem til Kasernen.

Den 8. April var der stor Uro blandt Mandskabet ved vort Batteri; der skulde nemlig 160 Mand forsættes til forskellige Batterier ved Fronten. Vi var kun 140 Mand ved vort Batteri, derfor vidste vi, at vi alle skulde af Sted. 30 Mand blev udtaget til Fodartilleribataillon Nr. 74, deriblandt var jeg. Næste Dag fik vi udleveret splinternyt Tøj. Om Eftermiddagen gik vi paa Vaabenkammeret, hvor vi fik Karabiner med 30 skarpe Skud udleveret tillige med en Bajonet og en Gasmaske, nøjagtig tilpasset.

Den 10. April skulde Masken prøves for at se, om den var lufttæt. Vi blev ført ind i et Rum, som var fyldt med Gas; der skulde vi saa opholde os i 10 Minutter; hvis der saa intet var i Vejen, blev Gasmasken godkendt.

I de næste 4 Dage havde vi saa godt som ingen Tjeneste.

Den 13. April fik vi Forplejning til 4 Dage, vort Militærpas og 2,50 Mark udleveret, og saa var vi rejsefærdige.

Om Eftermiddagen skrev jeg til mine Søskende, at jeg nu rejste til Fronten. Kl. 8 gik jeg til Sengs for at faa godt udsovet til næste Morgen, men jeg sov ikke godt den Nat.

Den 14. April, Kl. 5 om Morgenen, blev der kaldt paa os. Den Morgen blev vi hurtig færdige med Kaffen, hvorefter vi pakkede vore Tornystre og mødte saa med fuld Oppakning paa Kasernepladsen Kl. 5½. Saa gik det med fuld Musik til Banegaarden. Kl. 6 afgik Toget, og vi passerede Strassburg, Saarbrüggen og Luneville og stansede først i Metz, hvor vi skulde træffe sammen med vort Batteri i Nærheden af Verdun. Det blev os der meddelt, at Batteriet var rejst længere mod Vest. Saa fortsatte vi Rejsen fra Metz over Bingen, Koblens og Bonn til Køln; her skulde vi overnatte i en Ventesal, hvor vi laa sammenpakkede som Sild i en Tønde. Dagen efter gik det videre over Achen til Lüttich i Belgien; der maatte vi overnatte i en Ruin, hvorfra vi om Morge-

nen kørte over Brüssel til Lille i Frankrig. Her saa vi Følgerne af Krigen, mange Huse var nedskudt, og langt borte hørte vi Kanontorden, men vi skulde snart komme nærmere til Fronten.

I 2 Dage havde vi ikke faaet Mad. Vi havde nok faaet Forplejning til 4 Dagen, men vi havde været 6 Dage paa Rejsen. Vor Anfører lovede os, at han nok skulde skaffe os noget at spise om et Par Timer, men vi fik intet. Om Eftermiddagen kørte vi saa med den elektriske Bane til Genuar eller Kvesneü, som Franskmændene kalder Byen. Nu erfarede vi først Krigens Rædsler. Egnen fuldstændig sønderknust, og vi maatte fortsætte Rejsen til Fods.

Efter en halv Times Tid naaede vi et Proviantamt, hvor vi fik noget at spise. Saa gik det videre gennem opkørte Gader og ødelagte Byer. Først Kl. 5 naaede vi vort Bestemmelsessted. Bataillon 74 bestod af 3 Batterier, og jeg kom til 1. Batteri samme Aften. Om Natten sov vi i et halvt nedskudt Hus paa 1. Sal, hvortil vi maatte klatre op, da Trappen var skudt i Stykker, men vi kom derop. Taget var gennemhullet af Granatstumper. Det

var mørkt, og vi maatte føle os tilrette. Efter denne anstrængende Dag faldt vi snart i Søvn.

Kl. 1 vaagnede vi allesammen ved et vældigt Brag. Vi hørte Granatstumperne suse gennem Luften, og hele Huset rystede under os. Vi hørte flere Flyvemaskiner brumme over os og med rystende Lemmer ventede vi paa, hvad der vilde ske. Nogle mente, at deres sidste Time var slaaet, men det var dog ikke saa galt; thi alt blev stille, og vi hørte ikke mere den Nat. Ved Siden af mig laa en Kammerat, som havde været ved Fronten i længere Tid, han sov som en Sten og snorkede dygtigt. Jeg kunde den Gang ikke forstaa, at han kunde sove, naar det gik saadan til, men jeg kom senere til at forstaa det, ja noget, der var meget værre.

Kl. 6 kom der Bud, at det Mandskab, der var kommen Dagen før, skulde lave sig færdig til at gaa i Ildstilling. Det ældre Mandskab sagde, at vi skulde ilddøbes, hvilket just ikke var opmuntrende. Saa gik vi til Køkkenet for at faa Mad for denne Dag. Vi fik udleveret 70 gr. Brød, en Spiseskefuld Smør, 2 Cigarer, 4 Cigaretter og en $^1/_4$ Liter Rom. Da jeg hverken ryger eller drikker, solgte jeg mine

Rygevarer og Rommen for et Stykke Brød. De fleste drak deres Rom med det samme for at blive mere modige. Vi var 16 Mand, der skulde i Ildstilling. Vore Tornystre og Karabiner blev læsset paa en Vogn, som 10 Mand kunde køre med, Resten skulde gaa bagefter. Jeg foretrak at gaa bagefter for at være mere frit stillet, hvis en Granat skulde falde i Nærheden af os. Vi passerede tværs over Marker, som var oversaaet med Granathuller. Efter 2 Timers Marsch kom vi igennem en fuldstændig ødelagt By, Warneton, men kom ogsaa nærmere og nærmere til Ildlinien, enkelte Granater slog ned i Jorden med et vældigt Brag, men for det meste 4—500 Meter fra os. Mandskabet paa Vognen begyndte nu at kravle ned, da de saa, at Granaterne efterhaanden blev mere nærgaaende. Jeg var nu træt og maatte se at komme op i Vognen. Vi naaede allesammen hen til Pløksteder-Skov. Derfra skulde vi gaa til Fods for at skaane Hestene saa meget som muligt.

Da vi havde faaet fat paa vore Tornystre og Karabiner, kom der en fransk Flyvemaskine over os. Der blev befalet, at vi skulde staa stille, for at Flyveren ikke saa let kunde opdage os. Pludselig blev der aabnet en frygte-

lig Ild mod Flyveren; der faldt over 1000 Skud fra Afværgekanonerne og Maskingeværerne, — saa mange Skud havde vi ikke tidligere hørt paa en Gang, og vi vidste heller ikke, om det var Franskmænd eller Tyskere der skød; det knitrede og bragede til alle Sider, men vi kunde hverken se Kanoner eller Maskingeværer. Alt var tildækket, for at Flyveren intet skulde se. Det er jo let forstaaeligt, hvordan vi 18-aarige Soldater, som ikke havde været med før, var tilmode, og jeg tør paastaa, at Bukserne rystede paa os allesammen, men vi blev ellers senere vant til et saadant Liv.

Da vi havde faaet Tornystret paa Nakken, gik vi videre, og efter en halv Times Marsch naaede vi til en Bakke, som Tyskerne kaldte Nachtigal Høhe; her stod vort Batteri. Kanonerne stod nedenfor Bakken, som vi skød over efter Franskmændene. Her var det let at se, at det var gaaet haardt til. For 8 Dage siden havde Egnen været besat af Englænderne. Jorden var gennemrodet af Granater; der laa mange døde Mennesker og Heste. Vi var inderlig bedrøvede og meget bevægede ved at se paa de dødes gruelige Saar; vi vidste jo ikke, hvorlænge det vilde vare, før vi laa ligeledes med sønderrevne Lemmer.

Saadanne Tanker fik vi ikke lang Tid til at beskæftige os med, thi nu var vi naaet helt hen til Batteriet, hvor vi blev modtaget med glade Udraab af Kammeraterne, som vi skulde afløse. De fortalte, at Flyveren, vi havde set, havde kastet 2 Bomber ned til dem, derfor vidste de, at Stillingen var opdaget, og at vi kunde vente stærk Beskydning samme Dag. Vi blev straks fordelt til Kanonerne. Jeg kom til 2. Skyts. Vore Tornystre pakkede vi ned i et Hul, der var gravet ind i Bakken; der skulde vi ogsaa sove, men vi maatte straks have fat paa Kanonerne. Vi havde aldrig før set den Slags Kanoner, som vi nu skulde skyde med, hvorfor vi først fik en Forklaring om, hvorledes vi skulde lade dem. Saa begyndte vi at slæbe Granater hen; det var intet let Arbejde, thi hver Granat vejede 260 Pd., de laa i smaa Dynger, 4—50 Meter fra Kanonerne. Vi var 10 Mand ved hver Kanon, en skulde rette Kanonen ind, en skulde pakke Granater ud, 4 skulde slæbe disse hen til Kanonen, en Mand skulde slæbe Krudt, en skyde Kanonen af, og en Mand stod som Reserve. Vi kunde skyde 120 Skud i Timen.

Kl. 1 kom Køkkenvognen med Mad til os, som vi spiste med god Appetit. Da Klokken

blev 2 begyndte vi at grave os en Dækning tæt ved Kanonen. Materialet hertil hentede vi i en lille Skov, som var bag vort Batteri. I denne Skov, laa et Batteri, som Englænderne ikke havde faaet med sig, saa det var tydeligt, at Englænderne havde holdt ud til det sidste Øjeblik. Ved en af Kanonerne laa der 5 døde Englændere, 2 laa med hver sin Granat i Armen, og en med Aftrækkersnoren i Haanden. Ved en anden Kanon laa der 2 døde, den ene sad oprejst med sine Strømper i Haanden, den anden laa foran ham med Forbindssager i Haanden og har vel sagtens været i Færd med at forbinde sin saarede Kammerat. Kanonerne havde de ødelagt, før de overlod dem til Tyskerne. Bag dette Batteri fandtes en engelsk Skyttegrav, ogsaa der laa mange døde, nogle af dem laa endnu med Geværet i Skydestilling, I disse Skyttegrave fandt vi meget Kød, Konserves, Kiks og Ost, saa vi forstod, at de havde haft Overflod af Spisevarer. Vi ragede i timevis i disse Skyttegrave for at finde noget spiseligt. Der fandtes mange halvfordævede Kødkonserves, som dog blev spist med god Appetit, men foranledigede mange daarlige Maver. Saaledes gik den første Dag ved Fronten.

Kl. 5 havde en lavet Kaffe, som vi saa gav

os i Lag med. Da vi ikke havde faaet Søvn i de sidste Dage, var vi nu saa søvnige, at vi næsten ikke kunde se. Kl. 6 kravlede vi som Ræve ind i vore Huler og dækkede os til med nogle Tæpper. Da det var meget roligt denne Aften, faldt vi snart i Søvn. Efter 10 Minutters Forløb vaagnede jeg igen, fordi der var noget, som kravlede over mit Ansigt. Først troede jeg, at det var en af mine Kammerater, der fægtede med sine Arme ; men saa løb der noget over mine Ben og skreg af fuld Hals. Jeg tog min Lommelampe og lyste rundt omkring og opdagede, at 3 store Rotter sloges om mit sidste Stykke Brød. Psst! sagde jeg, men det rørte dem ikke, de sad og aad nok saa rolig videre, saa sparkede jeg efter dem med Benene ; de 2 af dem løb saa hen i Krogen, men den tredje og største tog den sidste Mundfuld Brød i Flaben og travede helt gemytlig ud af Hullet. Jeg var klar over, at jeg den næste Morgen ikke havde nogen Frokost, og at jeg var bleven overfyldt med Lus; de kravlede over hele Kroppen, men efter at jeg havde uddelt et Par Stød til dem, faldt jeg i Søvn.

Kl. 11 fik jeg et Spark i Siden. »Til Kanonerne«! blev der raabt. Jeg havde lige drømt, at jeg var hjemme, derfor kunde jeg

ikke forstaa, hvad det hele havde at betyde, men i næste Øjeblik vidste jeg, hvor jeg var. Hele Jorden rystede, som om der var Jordskælv. Jeg fik fat i min Gasmaske og stormede ud til Kanonen. I en halv Time blev der skudt med fuld Kraft, og i denne halve Time havde Franskmændene sendt os ca. 400 Skud, men heldigvis skød de for højt, saa Granaterne gik ca. 100 Meter for langt. Vi havde 1 død og 3 saarede. Da det var bleven nogenlunde roligt igen, kravlede vi atter i Seng, men Kl. 1½ maatte alle Mand ud; efter at vi havde skudt 15 Skud, kunde vi atter lægge os lidt, men Kl. 5 begyndte Franskmændene igen at sende os deres Hilsen, og saa maatte vi tage fat paa ny. Vi skød til Kl. 11, saa blev der lidt roligt igen paa begge Sider. Vi var alle saa trætte, at vi, da vi kom hen til vort Hvilested, sank ned paa vore Tæpper og sov med det samme.

Kl. 1 blev der rusket i os igen og vi mente, at der skulde skydes igen, men denne Gang var det Køkkenvognen (Gullaschkanonen), der kom med Mad til os.

Kl. 2 skulde et Par af os tilbage til det Sted, hvor vi var bleven aflæsset Dagen i Forvejen. Jeg og en Kammerat fik Ordre til at

hente en Cylinder til Kanonen, dens Vægt var 150 Pd. Vi kom ogsaa derhen. Da Stedet var i Nærheden af en Korsvej, opholdt vi os ikke længe der, fordi en Korsvej altid bliver stærkt beskudt. Der kom enkelte Granater pibende gennem Luften, men dem regnede vi ikke for noget. Vi maatte hænge i for at komme til vort Batteri igen. Det var just ikke saa let, fordi Vejen var meget opkørt. Da vi var naaet lidt over Halvvejen faldt der en Granat 5—6 Meter til venstre for os. Jordmasser og Granatstumper peb om Ørene paa os og vi væltede som nogle Tinsoldater, men heldigvis blev ingén af os ramt, men Cylinderen fik en Bule. Tilsølet fra Top til Taa og dødtrætte naaede vi først tilbage til vort Batteri Kl. 4. I Stedet for at lade os hvile lidt efter denne Tur, blev vi sat til at grave Huller til Ammunition, og endelig blev det Aften igen.

Den Nat fik vi heller ikke megen Søvn, fordi vi fik udleveret Ammunition, vi skulde læsse af og bære hen til Hullerne, vi nylig havde gravet. Det hele skulde besørges i Mørke, da der bestandig var fjendtlige Flyvere i Luften; hver Mand maatte tage en Granat paa 260 Pd. paa Nakken. For dem, der ikke var vant til disse haarde Kammerater, var det

ikke ganske let. I Begyndelsen faldt vi ofte med dem, men man kan jo blive vant til meget, og siden gik det let nok.

Den 24. April blev det meddelt os, at vi skulde blive afløst den 28., og vi kunde ogsaa nok trænge til lidt Ro, og saa fik vi vel Tid til at vaske os igen en Gang imellem. I de sidste 14 Dage havde vi nemlig ikke haft Tid til at vaske os, ligesaa lidt som vi i denne Tid havde været afklædt. Imidlertid var der indtruffet noget, som gjorde, at vi ikke kunde blive afløst, nærmest fordi en Flyver havde kastet 2 Bomber ned i Lejren, som derved havde lidt et betydeligt Tab af Mandskab; tillige gik man og mumlede noget om, at Tyskerne vilde angribe Franskmændenes Stilling den 29. April, men der var ingen, der viste rigtig Besked, i hvert Fald ikke bestemt.

Vi kunde nok mærke, at der var noget paa Færde; thi om Natten kom der Infanteri med Maskingeværer forbi os; uendelige lange Rækker af Artilleri og Ammunitionsvogne kørte forbi. Det var altsaa den første egentlige Krigsdans, vi skulde træde.

Den 28. April om Eftermiddagen kom der en af vore Officerer og spurgte os, hvem der frivilligt vilde være med til at udlægge Telefon-

traade bag efter Infanteriet, naar Afdelingen gik fremad. Der var ingen, der meldte sig, men Officeren sagde, at han skulde bruge 3 Mand. og hvis ingen meldte sig frivillig, blev der nogle udkommanderet til at gaa med. Da jeg var en af de største ved Afdelingen, meldte jeg mig frivillig, og lidt efter meldte der sig 2 til. Vi 3 Mand maatte saa være fri for Tjenesten Resten af Dagen, og da vi var meget trætte, lagde vi os til at sove.

Kl. 1 om Natten blev vi purret ud, og vi fik hver 1 Kilometer Telegraftraad paa Nakken. Vi var ialt 5 Mand og 1 Officer, vi skulde ud i den 3. Skyttegrav, og der skulde vi vente, indtil Infanteriet gik fremad. Da vi var naaet halvvejs, fik jeg saa store Smerter i Maven, at jeg næsten ikke kunde gaa; hver 10 Minutter maatte jeg træde ud, og jeg blev derfor langt tilbage fra de andre, saa at jeg maatte løbe for at indhente dem.

Kl. 4 naaede vi Skyttegraven, hvor vi skulde vente. Da jeg var bleven noget tilbage, kunde jeg ikke straks finde mine Kammerater. Deres Telefontraad fandt jeg i et Granathul, hvor jeg ogsaa kastede min Rulle. Da det var meget koldt denne Nat, begyndte jeg snart at fryse og søgte derfor efter et Sted, hvor der var

lidt lunt, jeg anede ikke, hvorlænge vi endnu skulde vente. Jeg kravlede et Stykke hen i Skyttegraven og fandt 3 Soldater, der i en Hule varmede sig ved et lille Baal; og jeg fik straks Lov til at være hos dem. Paa en fri Plads i en Krog satte jeg mig og faldt i Søvn.

Kl. 6 blev jeg atter vækket ved en frygtelig Allarm; hele Jorden rystede, og nu vidste jeg, Hildurs Leg var i fuld Gang; 5 Minutter efter hørtes det uhyggelige Raab »Gaaaaas«, i en Fart fik vi alle Gasmaskerne for Ansigtet. Kl. 7 fandt jeg mine Kammerater, som søgte efter mig; efter at vi havde faaet Traadrullerne samlet op, gik vi igennem en frygtelig Granatregn. Granatstumperne peb os om Ørene og vi mærkede Lufttrykket, de fremkaldte. Ingen af os troede, at vi skulde komme godt fra denne forfærdelige Granatregn.

De af os, som ikke havde set Lig i Mængde, fik den Dag nok at se. Der kom mange saarede os i Møde; de ilede tilbage for at komme ud af denne frygtelige Ild. 200—300 tyske og franske Flyvemaskiner brummede over os.

Efter en Times Tid kom vi til en Ruin af stor Gaard, som kaldtes Duborger Hoff. Herfra skulde vi begynde med Udlægningen af Telefontraaden, men da Franskmændene skød

som rasende, ventede vi endnu en halv Time bag Ruinen. Vi gik derefter videre langs med en Jærnbaneskinne, medens den første lod sin Traad løbe af Rullen. Efter et Kvarters Tid bøjede vi af til højre og kom ud i en Lavning, hvor der stod en halv Alen Vand, men vi maatte over og kom saa til en bred Kanal. Vi kastede først Traadrullen over; da jeg kastede min Rulle, kom den godt over paa den modsatte Bred af Kanalen, men den trillede tilbage og faldt i Vandet. Nu haabede jeg at slippe fri for at slæbe paa den, men Tak Skæbne; Officeren fiskede den op igen, og nu var den bleven et Par Pund tungere. Kanalen var 3 Meter bred og vi kunde ikke springe over den; og vi maatte derfor vade igennem og blev selvfølgelig drivvaade.

I rask Tempo gik det nu videre og efter en halv Times Forløb mødtes vi med en Del franske og engelske Soldater, der var falden i tysk Fangenskab og mange af dem havde deres saarede Kammerater med. Jo længere vi kom frem, desto grueligere blev det Syn, der mødte os; tyske, franske og engelske Lig laa strøet rundt i Terrænnet. Det saa sørgeligt ud, men værre var det dog at høre paa deres Jammer og Skrig. Mange laa og raabte Navnene paa

deres kære derhjemme, andre væltede sig om i deres Blod og jamrede sagte, atter andre laa stille hen med foldede Hænder og sendte deres sidste Bøn til Gud. Vi kom ogsaa uvilkaarlig til at tænke paa vor sidste Time.

3 Kilometer foran os laa Kemmelbakken og til Højre for denne Kemmel By. Jo nærmere vi kom til Bakken des stærkere blev Ilden, og vi saa, hvorledes mange Soldater blev fuldstændig reven i Stumper og Stykker af Granaterne. Da vi kom tæt hen til Bakkens Fod, kom der to Soldater, hver med en stor Hvedekage i Haanden og huggede i sig af den som sultne Ulve. Vi ønskede at vide, hvor de havde faaet Kagerne fra, og da de fortalte os, at de havde fundet dem i en fransk Skyttegrav der i Nærheden, og at der var flere af den Slags, var det selvfølgelig »Habs« for os.

Hver af os vilde være den første, og det hjalp ikke, at Officeren raabte, at vi skulde stanse; vi lod, som vi ikke hørte det, vi havde kun Tanker for Kagerne. Jeg var den første, der kom til Skyttegraven, hvor jeg fik fat paa en 4 Pd. tung Kage; den smagte godt, maaske nok lidt af Gas, men den blev fortæret med det samme.

Da vi kom tilbage til Officeren, skældte

han os dygtig ud, men vi lod de vrede Ord gaa ind af det ene Øre og ud af det andet; Hovedsagen var, at vi havde faaet fat paa Kagen, som stoppede godt i vore tomme Maver, lidt efter var vi godt tilpas igen.

Vi kom saa til en anden Skyttegrav, hvor der laa 3 gasforgiftede franske Soldater, deres Kapper tog vi for at dække os til med om Natten. — De franske Soldater kunde vi af og til jage ud af Skyttegravene, men deres Lus kunde vi ikke faa Bugt med, de gik aldrig et Skridt tilbage.

Nu sad vi i Skyttegraven, medens Granaterne susede og bragede til højre og venstre for os, og vi risikerede hvert Øjeblik at blive kastet et Stykke op i Luften; men vi var som sædvanlig heldige.

For hver Time gennemsnitlig var Telefontraaden skudt itu, og saa maatte 2 Mand langs med Ledningen for at sætte den sammen igen.

Henad Kl. 3 spurgte Officeren os, om nogen vilde gaa frivillig med ham op paa Kemmelbakken. Der var ingen, der svarede ham straks. Jeg, som hverken havde Fader eller Moder, regnede maaske mit Liv for mindst værd og tilbød at gaa frivillig med. Vi gjorde os straks færdige til Afmarsch; med Gasmasken

hængende ved den venstre Side, gik vi i rask Tempo op ad Bakken.

Bakken havde været bevokset med Træer, som nu allesammen var knækkede. Her saa det sørgeligt, ja rædsomt ud; her laa Lig ved Lig, her hørtes Jamren og Raab, Raab om Hjælp af dem, der var bleven fastklemt mellem de styrtede Træstammer. De arme Mennesker maatte udholde de frygteligste Pinsler, indtil Døden tog dem i Favn, og der var alt for mange til, at vi kunde yde dem Hjælp allesammen. Solen skinnede og varmede stærkt den Dag, og vi blev badet i Sved ved at hoppe over Træstammer og Lig.

Da vi var naaet halvvejs op ad Bakken, gav Officeren mig sin Kobbel med Feltflasken, som jeg skulde bære, og saa styrtede han af Sted igen; jeg maatte anstrænge mig for at følge med. Efter at vi havde naaet Bakkens Top, gav Officeren sig i Samtale med de derværende Officerer, medens jeg stod bag ved ham og ventede. Jeg var meget tørstig, og det begyndte at køre rundt i Hovedet paa mig; jeg gik derfor bort for at søge efter Vand, men fandt intet.

Jeg kravlede saa ned i en fransk Skyttegrav for om muligt at finde noget spiseligt,

men ogsaa her blev jeg skuffet. Ved hvert Skridt jeg tog, klukkede Officerens Feltflaske, som vilde den opfordre mig til at smage paa den. I lang Tid hørte jeg paa dens Klukken uden at lade mig friste af den, men Tørsten blev mig saa uudholdelig, at jeg tog Proppen af Flasken og førte den til Munden, men føj, det var Brændevin, og den kunde jeg ikke synke en Draabe af. Jeg satte Proppen i Flasken og gik for at finde Officeren; men ham fandt jeg ikke.

Efter en halv Times Søgen sank jeg dødtræt ned paa en Træstamme, og var da i en saadan Tilstand, at jeg var ligeglad, hvad der end maatte ske. Da jeg havde hvilet mig i 20 Minutter hørte jeg Stemmer bag mig, og idet jeg vendte mig om, saa jeg, det var Officeren, der kom. Han begyndte straks at skælde ud, fordi jeg var gaaet fra ham. Han var ogsaa bleven tørstig og rakte efter sin Flaske, som han tømte i et Drag, og jeg var nu glad ved, at det var Brændevin og ikke Vand, thi saa havde den været tom.

Nu var det hen ved 7-Tiden om Aftenen, og da det var bleven mere køligt, gik vi ned til mine Kammerater. Jeg lagde mig straks til at sove. Næste Dag vaagnede jeg først Kl.

9, og da jeg ikke havde noget at bestille gik jeg ud for at søge efter Vand, som jeg ogsaa fandt i Nærheden af en Ruin. Jeg slukkede først min Tørst, fyldte derefter min Kogespand med Vand, som jeg bragte mine Kammerater. Da jeg kom ind i Hulen, spurgte de mig straks efter, hvor jeg havde fundet Vand, da de Dagen i Forvejen havde ledt og intet fundet. Jeg meddelte dem, hvor Vandet var at finde, men da de troede, de ikke kunde finde det, maatte jeg sammen med 2 andre af Sted igen. Det var ikke nogen Fornøjelsestur; thi der blev stadig skudt, og mange Granater faldt i Nærheden af os.

Vor Opgave var at udlægge Telefontraad til en Hule oppe paa Bakken, et Sted, hvor fra vi kunde holde Øje med Fjenden, men da Bakken blev stært beskudt, var det umuligt at holde Telefonen i Orden. Om Eftermiddagen skulde vi saa danne en Løberpost. En Kammerat fra Hamburg og jeg blev anvist en Lavning bag Bakken; der skulde vi rejse en Stang op med en Daase paa Toppen til Tegn paa, at her var Løberposten. Vi fik straks travlt med at grave et Hul i Jorden, hvor vi kunde dække os for Granaterne, som her faldt i stor Mængde. En Lavning i Terrænet bliver altid

stærkt beskudt, fordi Fjenden ikke kan se, hvad der foregaar i den.

Henad Kl. 4 kom det første Telegram fra Bakken; det skulde saa bringes videre saa hurtigt som muligt. Jeg tog den første Tur. Der var 20 Minutters Løb til den næste Post. Da jeg kom tilbage sad min Kammerat i Hullet med et Telegram i Haanden og ventede paa mig. Han sagde, at han var bleven syg, derfor kunde han ikke løbe med Telegrammet. Jeg maatte saa af Sted igen.

Da jeg atter var paa Tilbagevejen blev Lavningen beskudt med Granater; da 2 af disse faldt i Nærheden af mig, fik jeg snart fat i Gasmasken, og saa løb jeg, alt hvad jeg kunde, for ikke at komme i for tætte Gasskyer. Jeg kom ogsaa godt tilbage til min Kammerat. Vi søgte nu efter nogle Tæpper og Kapper, hvormed vi kunde dække os for Natten. Kl. 7 kom der atter et Telegram, og Posten, som bragte det, spurgte, om vi havde faaet noget at spise. Vi meddelte ham da, at vi ikke havde faaet Mad i 2 Dage. Han fortalte os endvidere, at Officeren havde lovet os Jærnkorset, saafremt vi holdt ud en Dag til.

Da Posten var gaaet, vilde min Kammerat liste mig af Sted igen, men det skulde jeg nu

ikke have mere af, han maatte selv se at komme af Sted, og han maatte skynde sig, da det ellers vilde blive mørkt inden han kom tilbage,

Kl. 7½ løb han, og imens lagde jeg nogle Brædder og en Del Jord over Hullet, som vi havde gravet, og nu ventede jeg efter, at han skulde komme igen.

Tiden blev imidlertid lang. Ved Ottetiden kunde han være naaet tilbage, men da Kl. var 9, var han hverken til at høre eller se, hvorfor jeg begyndte at blive urolig for ham. Jeg kravlede ud af Hullet for at se efter ham, men da han endnu ikke var til at øjne, mente jeg, at han havde forvildet sig eller var kommen til Skade. Jeg lagde mig til at sove, men jeg kunde ikke falde i Søvn.

Kl. 11 hørte jeg en raabe »Arras«! Det var ikke mit Navn, men Stemmen lød mig bekendt. Jeg kravlede da atter ud af Hullet og gik i den Retning, hvorfra Raabet kom, og efter 10 Minutters Forløb opdagede jeg den raabende Mand, som jeg paa Grund af Mørket ikke kunde kende; men det viste sig at være min Kammerat. Ved min Tilsynekomst blev han i den Grad glad, at han teede sig som et Barn, og jeg begyndte at tvivle om hans For-

stand, thi han var i den Grad medtaget, at jeg maatte støtte ham hen til Hullet, hvor han straks faldt i Søvn.

Kl. 1 om Middagen blev vi vækket igen af Posten, som da kom med et nyt Telegram; med dette Telegram havde han løbet omkring hele Natten, fordi han var gaaet vild i Mørket, han forsikrede os, at det var sidste Gang, han løb med Telegram om Natten.

Om Eftermiddagen Kl. 2 kom der Vælling til os fra Batteriet, men der var kun en halv Liter til hver; det var saa lidt, at vi, da vi havde fortæret den, var mere sultne, end da vi begyndte.

Kl. 4 fik vi Ordre til at pakke sammen, fordi vi skulde afløses. Denne Ordre havde vi længe ventet efter, og da vi ikke havde meget at pakke sammen, var vi hurtig færdige til Afmarsch. Vi gik saa til den næste Post; videre kunde vi ikke komme, fordi vi skulde igennem en Lavning, der den Dag blev saa hæftig beskudt med Granater, at det var umuligt at komme igennem, hvorfor vi maatte vente til næste Dags Morgen Kl. 3. Vi kom uskadt gennem Lavningen og naaede hen til vort Batteri. Officeren gik til Feltveblen og meldte os tilbage. Vi gik derimod til Køkkenet for at faa

vor Sult stillet, men vi kunde intet faa før Middag, hvorfor vi gik hen for at finde os et Hvilested, som vi ogsaa fandt i et bombesikkert Rum.

Om Eftermiddagen gik vi hen til Vognen for at finde vort Tøj, men vi ogsaa fandt i en stor Dynge gamle Sager, som i en daarlig Forfatning. Karabinerne var rustne og Tornystrene tomme, og da vi meddelte dette til Feltvedlen, blev vi affærdigede med det Svar, at hvis vi havde taget det hele med os, havde vi haft det i Behold. Med dette Svar kunde vi gaa igen.

Næste Dag Kl. 11 gik vi til Køkkenet efter vor Middagsmad, men den var som sædvanlig først færdig Kl. 12.

Da vi saa skulde vente en hel Time, satte vi os paa en Vognstang. Vi havde siddet omtrent 10 Minutter, da vi pludselig blev opmærksomme paa en Piben i Luften, og 6 mindre Granater faldt ca. 200 Meter foran os, og straks efter kom der 6 til endnu nærmere. Officeren og Halvdelen af dem, der var i Lejren søgte Dækning bag nogle Ruiner, medens vi, som sad paa Vognstangen, blev hvor vi var og ventede paa, at Køkkenfolkene ogsaa skulde løbe deres Vej, da vi saa vilde gøre os

tilgode ved Køkkenvognen. Straks efter slog atter 6 Granater ned midt i Lejren, og hvis Franskmændene havde vidst hvor godt de havde ramt, kunde vi have ventet over 200 Skud i de næste 10 Minutter. Da Skydningen blev indstillet et Øjeblik, fik vi travlt med at pakke sammen, og i Løbet af 10 Minutter var Lejren brudt af og trukket længere tilbage.

Efter 3 Timers Kørsel kom vi til en lille By; der blev Vognene kørt sammen paa en Mark, og først da fik vi Middagsmad.

Den første Nat derefter sov jeg paa Cementgulvet i en Ruin, men Dagen efter byggede min Kammerat og jeg et lille Telt bag nogle Ribsbuske i Haven, hvor ingen kunde finde os, vi lod os kun se ved Maaltiderne.

I 6 Dage gik det godt, men saa opdagede Feltveblen os. Han spurgte, om vi havde været med til Appel i de sidste Dage, men da vi benægtede det og tilføjede, at vi ikke vidste, der havde været Appel i denne Tid, blev vi noterede.

Næste Dag maatte vi saa i Ildlinien igen. Vi var 8 Mand, som maatte af Sted, og vi maatte marschere i 5 Timer i en tropisk Varme. Vi afmarscherede Kl. 5 om Morgenen og naaede først ud til Kanonerne Kl. 10. Bat-

teriet stod bag nogle Træer i Nærheden af Neückirchen, en lille By, som ligger i Nærheden af Kemmelbakken.

Det blev en haard Tid for os; Franskmændene vilde have Bakken, og Tyskerne vilde tage endnu en Bakke, som de kaldte Scherben-Berg. Vi skulde skyde saa hurtigt som muligt og efterhaaaden blev Kanonerne saa varme, at vi ikke kunde tage paa dem. Naar vi ikke var med ved Skydningen, skulde vi grave Skyttegrave. Der gik hverken Dag eller Nat, uden at vi enten maatte skyde, grave eller læsse Ammunition af.

Den 15. Maj Kl. 5 om Morgenen, blev der slaaet Alarm, og vi begyndte straks at skyde det bedste vi kunde. Henad Kl. 9 blev vi imidlertid saa haardt beskudte, at vi maatte forlade Kanonerne og springe i Skyttegravene, som var gravet ca. 20 Meter bag Kanonerne; nogle søgte Dækning i de bombesikre Rum.

Vi ventede, at Ilden skulde stanse, men det blev jo længere jo værre, og vi, som havde søgt Dækning i Skyttegravene, maatte forlægge Pladsen til de bombesikre Rum. Før vi forlod den 100 Meter lange Skyttegrav, raabte en af mine bedste Kammerater til mig fra Midten af Graven, at vi skulde se til at komme bort, thi

nu blev det for varmt. Han løb saa hen mod Enden af Graven, hvor 4 andre havde forladt den, og jeg fulgte efter ham, men da slog en Granat ned, der hvor han stod, jeg dukkede mig saa dybt, jeg kunde, og jeg saa ikke mere til min Kammerat. Jeg troede, at han var løbet over i det bombesikre Rum. En af de 4 var bleven saaret, men ingen havde set min Sidekammerat, og saa vidste jeg nok, hvordan det var gaaet ham.

Da det blev mere roligt, gik jeg ud for at finde ham, og jeg fandt ogsaa lidt fra Skyttegraven hans Lig, men forfærdelig masakreret, han havde mistet venstre Fod og højre Ben og Brystet var fuldstændig oprevet. Der kom nu flere Kammerater til, og vi fik det afsjælede Legeme lagt til Side i et Tæppe. — Han var 18 Aar. — Efter den Tid havde vi gennemsnitlig 2 saarede og 1 død hver Dag.

Dem, der faldt af vore egne, blev alle begravede paa Feltkirkegaarden hurtigst muligt, men der laa forøvrigt en Mængde Lig baade af franske, engelske og tyske Soldater fra tidligere Kampe, men disse blev ikke begravede. Dem, der laa os i Vejen, kastede vi til Side, og de lugtede, saa vi ikke kunde være i Nærheden af dem, og det blev brugt som abitrær Straf, at Synderen blev sat til at begrave disse

stinkende Lig, og den 20. Maj blev vi 5 Mand satte til at begrave alle de Lig, som laa ved vort Batteri, fordi vi havde væretfor langsomme i Vendingen ved Skydningen den foregaaende Dag.

Begravelsen gik til paa den Maade, at vi huggede en Hakke i Frakken paa de døde og slæbte dem hen til et Granathul, hvor Ligene blev kastet ned, indtil Hullet var fuldt, saa blev Graven dækket med et Par Tommer Jord; og om der stak en Arm eller et Ben op, gjorde ikke noget, og i Løbet af 20 Minutter var 35 Lig begravet.

De følgende Dage var nogle af de værste, jeg har oplevet; vi fik ikke Ro hverken Dag eller Nat; mange Gange kunde Køkkenvognen ikke komme frem, fordi Franskmændene skød saa voldsomt med Gasgranater. Vi var saa trætte, at vi havde ondt ved at holde os oprejst, og vi tvivlede om at komme godt fra det hele.

Heldigvis faldt der ogsaa mange Heste i Nærheden; dem skar vi et større Stykke af og kogte i en Spand, som vi derefter stillede hen ved Kanonen, og medens vi skød, blev det spist.

Mange forsøgte at gøre sig selv utjenstdygtige, og en Nat, da vi læssede Ammunition af, blev vi to Mand enige om, at lade en Granat falde ned paa vore Fødder. Da vi fik fat i en

Granat, satte vi begge to Benene frem for at ramme sikkert; men da vi lod Granaten falde, sprang vi med det samme tilbage. Granaten faldt og slog en Kolbøtte og ramte en Korporal paa den ene Fod, saa han straks maatte til Lægen.

Den 28. Maj saa jeg en af mine Kammerater gaa meget bedrøvet omkring og sagde ikke et Ord; da jeg spurgte ham, hvad der fejlede ham, siden han saa saa nedslaaet ud, sagde han, at han ikke vidste, hvad der fejlede ham, men han var vistnok syg. Det var om Formiddagen, men om Eftermiddagen, da vi stod ved Kanonerne, gik han hen til Officeren for at melde sig syg, men medens han stod og talte med denne, slog en Granat ned, og en Stump rev Pandeskallen af ham, saa Hjernen blev afdækket; lydløst sank han til Jorden for aldrig at rejse sig igen. Der var mange foruden ham, der anede deres Skæbne forud.

Den 29. Maj blev vi beordrede til at grave Huller til Ammunition. Hvem, der kunde skulke sig fra dette Arbejde, gjorde det, selv med Fare for at blive straffet. Jeg gik ind i Neükirchen for at finde noget spiseligt; det var farligt, da Byen laa foran vort Batteri. Det første Hus, jeg kom til, var skudt fuldstændig ned, saa

der var intet at finde; det næste stod nogenlunde paa ret Køl. Jeg gik ind ad Hoveddøren. Bag Døren laa 4 døde Soldater, 2 Englændere og 2 Franskmænd, de laa saa tæt ved hinanden, at jeg maatte træde paa dem, hvis jeg vilde ind ad denne Vej, men jeg gik tilbage for at finde en anden Dør.

Da jeg drejede om Hjørnet af Huset, saa jeg et Granathul, som gik lige igennem Væggen og ned i Kælderen. Jeg var snart dernede, men det første jeg fik Øje paa, var en død, tysk Soldat, som laa i Nærheden af en Dynge Kartofler, som jeg blev meget glad ved. De var ganske vist oversprøjtede med Blod, men det tog jeg ikke saa nøje. Jeg fyldte straks en gammel Sæk, som laa i Krogen, men inden jeg gik tilbage, vilde jeg først undersøge hele Huset.

Fra Kælderen kom jeg op i Køkkenet, hvor alt laa hulter til bulter mellem hinanden. Jeg fandt en Gryde halvt fuld af Risengrød, min Livret; den var nok bleven sur, men jeg spiste den alligevel; derfra kom jeg ind i Sovekammeret, hvor der laa gamle Madraser og gamle Beklædningsstykker paa Gulvet, og mange andre Ting bar Vidne om, at Beboerne var flygtede over Hals og Hoved.

Jeg gik saa op paa Loftet; Trappen var brøstfældig, men jeg kom derop uden Uheld. Da hele Taget var skudt ned, kunde jeg let orientere mig. Deroppe fandt jeg Byggryn, Riis, Ærter og Bønner, som jeg ogsaa fik i Sækken, som jeg saa tog paa Nakken og gik ned, men nu gik Trappen itu, og jeg faldt ned paa de døde, som laa i Gangen. Jeg gik over disse, men kom derved til at træde paa den ene, som derved gav en sær klukkende Lyd fra sig.

Jeg skyndte mig hen til Batteriet, hvor jeg straks gav mig i Lag med at koge Risengrød, men midt i det hele fik jeg Bud om straks at meldte mig hos Officeren, og jeg tænkte baade det ene og det andet ved det Bud.

Hvis Officeren havde opdaget, at jeg var gaaet fra mit Arbejde, kunde jeg være sikker paa at komme paa Vagt 3 Nætter i Træk, men han spurgte mig kun, om jeg vilde lade mig forsætte til det 3. Batteri. Det var jeg villig til, navnlig fordi dette Batteri laa meget længere tilbage fra Fronten, og Skydningen der var heller ikke saa streng, da Granaterne kun vejede 50 Kilogram, og var beregnet til at skyde 23 Kilometer. Jeg gik straks hen for at pakke mit Tøj, men fik dog Tid til at fortære

noget af den Risengrød, som imidlertid var bleven kogt; den var bleven lidt stiv, men den smagte ellers godt.

De øvrige Levnedsmidler, som jeg havde hentet inde i Byen, kunde jeg ikke faa med, men jeg forsynede mig med en Del Risengrød, som jeg anbragte i min Spisemappe, og fyldte to Sandsække med Byggryn. Med Staalhjelm paa Hovedet, Tornysteren paa Nakken, Karabinen om Halsen, Risengrød paa Ryggen og en Pose Byggryn under hver Arm, — saaledes udrustet forlod jeg mine Kammerater.

Efter en halv Times Gang var jeg saa heldig at komme op at køre paa en Postvogn, som skulde til 1. Batteris Lejr, og der skulde jeg netop melde mig. Undervejs delte jeg min Risengrød med Kusken, som forsikrede, at han i 2 Aar ikke havde faaet saadan en dejlig Grød.

Kl. 5 var jeg i Lejren, som laa i Vervig, en lille By, som endnu var nogenlunde skaanet for Krigens Ødelæggelser. Der blev jeg saa til næste Dag, og sammen med en Sergent og 4 andre Kammerater begav jeg mig paa Vejen til 3. Batteris Lejr; hvortil der var 5 Timers Gang.

Vi var ikke i Tvivl om, at det vilde blive

en drøj Tur for os, men der var jo ikke andet at gøre end at hænge i, saa naaede vi vel frem en Gang. Undervejs hvilte vi nogle Gange og Kl. 3 naaede vi Batteriet, men Oberstløjtnanten, vi skulde melde os hos, var paa den Tid i Ildstillingen, og da dertil atter var 5 Timers Gang, gik vi ikke længere den Dag.

Efter at vi havde spist vor Aftensmad, fandt vi os et Natteleje i et bombesikkert Rum, hvor jeg brugte mit Tornyster som Hovedpude, Byggrynsposerne havde jeg lagt ved mine Fødder; hvorefter jeg snart faldt i Søvn.

Næste Dag Kl. 6 blev vi vækket, til min Ærgelse opdagede jeg nu, at mine Byggrynsposer var borte. — Der skulde jeg have passet bedre paa. — Kl. 8 skulde vi stille til Appel og fik Bud om at melde os hos Oberstløjtnanten, som var i Ildstillingen. Kl. 9 maatte vi saa af Sted igen, og først Kl. 2 naaede vi at melde os hos Oberstløjtnanten. Han spurgte mig, om jeg var vant til at passe Heste, og da jeg hertil svarede ja, gav han mig Valget mellem at køre et Spand Heste for Ammunitionsvognen eller at blive ved Batteriet, jeg valgte det sidste, og fik saa Lov til at gaa igen. Kl. 8 om Eftermiddagen var vi saa igen i Lejren.

Den næste Morgen ved Appellen blev der

valgt 4 Mand til at holde Udkig fra Kemmelbakken; deriblandt var ogsaa jeg. Kl. 12 fik vi vor Mad udleveret til 4 Dage. Kl. 1 gik vi fra Lejren og var saa i Ildstillingen Kl. 6. Videre kunde vi ikke komme denne Dag, fordi Bakken blev saa voldsomt beskudt den Aften. Vi blev saa der til næste Dags Morgen Kl. 6.

Efter at vi havde spist Frokost af vor medbragte Mad, gik vi videre i Retning efter Kemmelbakken, men der blev ikke vekslet ret mange Ord mellem os, da enhver havde nok i sine egne Tanker, thi Markerne, vi skulde over, var fyldt med døende og døde i en uhyggelig Mængde. Efter et Par Timers Marsch naaede vi Toppen af Bakken trods en frygtelig Granatregn, og søgte straks hen til Hulen, som vi skulde ned i. Skønt vi havde den dejligste Udsigt her oppe fra Bakken, ønskede vi dog ikke at opholde os ret længe paa Jordens Overflade.

Ved Hulens Indgang stod en af vore Kammerater og holdt Øje med Franskmændene. Da han saa os, udstødte han et Glædesraab, for nu var Afløsningstimen kommen for ham. Han førte os ned ad nogle Trapper, omtrent 4 Meter under Jordens Overflade, hvor en Gang førte til hver Side. Vi gik til højre, der var

bælgmørkt, men efter at vi havde famlet os omtrent 200 Skridt fremad, kom vi ind i et lille Rum, hvor der laa 1 af vore Officerer og 3 Mand. De blev ogsaa glade, da de hørte, at Afløsningen var kommen. Der blev tændt Lys, for at vi kunde finde os tilrette og faa noget at spise. De 4 Kammerater, som var dernede pakkede saa deres Sager sammen og gik tilbage til Lejren for at hvile et Par Dage.

Da vi havde endt vort Maaltid, blev Lyset slukket, fordi vort Oplag af Stearinlys ikke var ret stort, hvorfor vi ikke kunde sidde ved Lys hele Dagen. En af os skulde op til Udgangen for at holde Øje med Franskmændene, og hvis vi opdagede noget mistænkeligt paa Fjendens Side, skulde det straks meldes til Officeren, som ikke selv gad gaa op for at se, hvad der var paa Færde. Han skrev saa Meldinger op og gav den med op igen, og den blev saa afgivet til Batteriet gennem et Blinkeapparat eller Telefon.

Fra Kl. 4—6 blev det min Tur at holde Udkig. Det var de eneste 2 Timer om Dagen, at man fik Dagslys at se, endskønt Luften i Hulen var meget beklumret.

Til sine Tider var Gangen overfyldt med Mennesker. Hvem der skulde paa Naturens

Vegne, maatte forrette sin Nødtørft, hvor han i Øjeblikket opholdt sig, da det var meget farligt at komme op paa Jorden; det var derfor ikke underligt at Luften var beklumret dernede.

Fra Udkigsstedet havde vi en god Udsigt til alle Sider. Jeg saa et tysk Batteri, som der var opstillet nedenfor Bakken, som fik ca. 200 Skud i 5 Minutter. Det var ikke rart at være der, da der ikke alene fløj Jordmasser og Granatstumper omkring i Luften, men ogsaa Menneskelemmer. Fra vort Udkigssted saa det ud, som naar man kaster store Sten i Vandet.

Kl. 5½ kom en Afløser for den Officer, som var hos os. Afløseren var vel fin i Næsen, for han klagede straks over den ulidelige Stank, der var nede hos os.

Næste Dag, da der skulde afgives Meldinger igennem Blinkeapparatet, kunde vi ikke faa Forbindelse med næste Station. Officeren bandte og skældte, men det hjalp nu saare lidt, hvorfor han selv maatte af Sted for at se efter, hvad der var i Vejen; thi enten maatte jo Apparatet være skudt i Stykker, eller ogsaa maatte Mandskabet være falden i Søvn, hvad der let kunde ske.

Jeg blev beordret til at følge med ham;

skønt jeg helst vilde have været fri for denne Tur, maatte jeg kønt parere Ordre, der var intet andet at gøre, jeg maatte følge, og vi begav os mod Udgangen. Her stansede vi, og Officeren prøvede paa at faa Forbindelse med Stationen, men da det ikke lykkedes, sprang han hurtig ud af Hulen, og jeg bag efter ham, og nu gik det i susende Fart ned ad Bakken over døde Kroppe, Træstammer, som laa væltede, og Pigtraad.

Da vi kom ned til Foden af Bakken, kendte han ikke Vejen, og han lod saa mig, der var godt kendt, gaa foran.

Pludselig slog 4 store Granater ned i Jorden 20 Meter foran os. Som paa Kommando sprang vi begge hovedkuls ned i en gammel Skyttegrav. Nu regnede det med Granatstumper omkring os, Officeren mente, det var bedst, hvis vi ventede nogle Minutter her i Skyttegraven. Han var bleven kridhvid i Ansigtet, men jeg mente, at det var bedst hurtigst muligt at komme videre, inden den næste Salve kom. Som om selve Djævelen var efter os, satte vi i Løb derfra; det var heller ikke for tidligt, thi i næste Øjeblik slog atter 4 Granater ned i umiddelbar Nærhed af Skyttegraven,

som ved det voldsomme Tryk flere Steder styrtede sammen. Officeren viste mig en Signalfløjte, som han havde hos sig, og som han gik med i Haanden, naar han var i Fare for at blive saaret, saa han straks kunde fløjte efter Hjælp.

Efter en halv Times Tid naaede vi Blinkestationen, og her fik vi Oplysning om, at Blinkeapparatet var bleven gennemboret af en Granatstump, men at det snart var i Orden igen. Medens Officeren undersøgte Blinkeapparatet, gik jeg hen til en Betondækning for at være mere sikker mod Granaterne.

Her traf jeg en af mine tidligere Kammerater fra det første Batteri. Medens vi stod og talte sammen, saa vi en Vogn komme hen ad Vejen. Omtrent 10 Meter foran Hestene slog en Granat ned, Kusken sprang af Vognen og løb om bag nogle Ruiner for at dække sig. Hestene for omkring, væltede Vognen og stod stille, rystende over hele Kroppen. En af Hestene var bleven ramt og faldt død om, og den anden kunde ikke komme fra Vognen.

Nu var Officeren ogsaa færdig, og vi kunde gaa tilbage til Hulen igen, men vi vilde forsøge at komme en anden Vej tilbage. Det gik ogsaa

godt, indtil vi kom til en Ruin; her laa en Stabel Haandgranater, som blev antændt af en Granat, og vi fik disse eksploderende Haandgranater om Ørene. Heldigvis havde vi lange Ben, som vi nu for Alvor gjorde Brug af begge to. Badet i Sved kom vi heldig tilbage til vore Kammerater, som havde tænkt, at vi var gaaede til den store Armé. Efter at jeg var bleven afkølet, tog jeg mig en ordentlig Rundtenom med Marmelade paa, lagde mig til Hvile og sov til næste Dag Kl. 6 Morgen. Kl. 7 skulde jeg atter op for at holde Øje med Franskmændene. Da jeg havde holdt Udkig en Timestid, kom der en Officer i fuld Trav og efter ham en Tjener, som holdt sig for Næsen og klagede sig som en Kvinde. Da de var kommen ned i Hulen, forklarede han, at han var falden over en Træstamme og havde slaaet Næsen itu. Nu var Klokken bleven 9, og jeg blev afløst. Jeg gik ned til mine Kammerater, tændte Lys og spiste saa mit sidste Stykke Brød, hvorefter jeg skrev til mine Søskende. Jeg sad længe og tænkte paa, hvor herligt det maatte blive at komme hjem og faa Lov til at gaa frit omkring uden at ængstes for de dødbringende Granater. Under saadanne Tanker

maa jeg være falden i Søvn, thi pludselig vaagnede jeg ved en voldsom Allarm; hele Bakken rystede, som om den skulde styrte sammen, og vi fik snart at vide, at Franksmændene gjorde Forsøg paa at tage Bakken i Besiddelse igen, og det saa i længere Tid ud til, at det skulde lykkes dem; flygtende Infanterister forsikrede, at om 10 Minutter vilde Franskmændene være i Besiddelse af Bakken. Da vi saa vilde forlade Hulen, var Gangen saa fuld af Mennesker, at det var umuligt at komme ud, og saa maatte vi lade os tage til Fange, men i sidste Øjeblik blev Franskmændene slaaet tilbage.

En Time senere blev det ganske roligt igen og vi lagde os til at sove til næste Dag Kl. 8; saa kom Afløsningen. Hurtigt pakkede vi vore Sager sammen og gik hen til vort Batteri, hvor vi blev til om Eftermiddagen. Kl. 4 kom Postvognen til Batteriet, og med den skulde vi køre til Lejren.

Da vi var kommen op i Vognen, gav Kusken sig til at tærske paa Hestene, saa det gik i Galop hen ad den ujævne Vej, og vi fik ondt i Maven af al den Rysten i den stive Vogn. Vi raabte til Kusken, at han skulde køre langsomt, men han lod, som han ikke

hørte det; først da et Par Mand sprang op, tog ham i Kraven og truede med at smide ham ned af Vognen hjalp det paa Fyren, og nu kunde han køre langsomt. Efter 10 Minutters Kørsel naaede vi ud paa en bred Landevej, som var overfyldt med Køretøjer. Højt oppe i Luften saa vi 5 Flyvere, som kom lige imod os. Vi mente det var tyske Flyvere, men pludselig hørte vi en Hvisien gennem Luften, og den kom nærmere og nærmere, vi kendte denne Lyd og vidste det var Bomber, der kom. Vi raabte nu til Kusken, at han skulde køre, hvad han kunde, det behøvede vi ikke at sige to Gange, nu gik det, alt hvad Hestene kunde løbe. Nu lød der et vældigt Brag, og omtrent 100 Meter bag os saa vi, at Heste, Vogne og Mennesker spredtes til alle Sider. Det var ca. 10 Bomber, som var bleven kastet ned, og hvis vi var kommen et Minut senere, saa havde vi maattet bide i Græsset.

Kl. 8 naaede vi i god Behold Lejren, hvor vi saa først gik til Køkkenet for at faa noget at spise. Næste Dag, da vi var traadt til Appel, spurgte Feltveblen mig paany, om jeg vilde overtage et Spand Heste, men jeg afslog det, men blev saa meget forbavset over, at jeg

paany skulde med til Kemmelbakken, medens mine Kammerater som nylig sammen med mig var kommen derfra, kunde hvile ud i 4 Dage, tre andre fik Ordre til at følge med.

Da vi havde faaet Mad udleveret til 4 Dage traskede vi af Sted til vort Batteri, som vi først naaede om Eftermiddagen Kl. 7. Der blev vi saa til næste Dags Morgen Kl. 6. Da vi var kommen et Stykke ud paa Vejen ad Bakken til, tog jeg en af mine Flasker med Mineralvand frem for at slukke min Tørst. Mine Kammerater flokkedes omkring mig for at faa en Slurk med; jeg kunde jo saa senere faa noget hos dem igen, naar vi kom op paa Bakken. Min ene Flaske blev tømt, saa gik vi videre efter Maalet, og da jeg vidste god Besked med Vejen, gik jeg forud for de andre.

Da vi var kommen halvvejs op ad Bakken, hørte jeg en raabe om Hjælp, og ikke langt fra os laa en Infanterist, støttet mod en Træstamme, det var ham der raabte, og da jeg kom hen til ham, bad han mig om noget at drikke. Jeg gav ham saa min sidste Flaske Vand, saa kom mine Kammerater igen og vilde drikke, endskønt de hver havde 2 Flasker Mineralvand. Jeg har altid haft ondt ved at

sige nej, og jeg lod dem drikke. Da Flasken saa var tom, gik de tre Gutter videre uden at bryde sig om, hvad der blev af mig, som blev hos Infanteristen, der ikke selv kunde komme videre. Saadanne Kammerater kunde jeg have Lyst til at give en Haandfuld Haandgranater i Skallen.

Infanteristen blev lidt bedre til Pas efter at han havde faaet noget at drikke, og jeg tog ham under Armen, og vi gik langsomt op ad Bakken. Det saa ikke ud til, at vi skulde slippe godt hen til Hulen; thi jo længere vi kom frem, desto tættere faldt Granaterne, som i talrig Mængde kom hylende fra Vesten. Vi var 50 Meter fra Indgangen til Hulen, og Officeren, som stod der ved Indgangen, raabte til os, at vi skulde kaste os ned, men naar jeg er hos en, som trænger til Hjælp, saa kan der for min Skyld komme, hvad der vil, og som ved et Mirakkel slap vi heldigt ind i Hulen.

Kl. 12 om Middagen kom jeg saa ned til mine Kammerater. Jeg lagde mig straks til at sove, fordi jeg var bleven træt af den ubehagelige Tur. Kl. 10 om Aftenen vaagnede jeg, fordi der blev slaaet Allarm; og Gasmaskerne

maatte frem; med den for Ansigtet lagde jeg mig til at sove igen.

Dagen efter skulde vi have noget Vand hentet til Kaffen, som vi kogte paa et Spritapparat, men der var ingen, som var for at hente noget, og derfor fik vi ingen Kaffe den Dag, og mine Kammerater, der havde tømt mine Flasker, bød mig intet, og tigge dem om noget Vand vilde jeg ikke. Den 3. Dag var jeg bleven saa tørstig, at jeg tilbød at hente Vand. En Hamborger, som jeg tidligere havde været sammen med, da vi løb med Telegrammer, fulgte med mig. Da vi var kommen nogle faa Alen fra Hulen, slog flere Granater ned lige bag os, og vi gik begge paa Hovedet i et Granathul, hvor vi blev halvt tildækket med Jord. Jeg spurgte Hamborgeren, om han var bleven ramt, men han havde ikke Tid til at svare for at skynde sig hen til Hulen igen. Jeg vilde gerne have fulgt ham, men at komme tilbage uden Vand vilde jeg ikke, især da jeg selv var meget tørstig.

Jeg gik saa alene, og skyndte mig det, jeg kunde, ned ad Bakken, hvor jeg søgte mig et Skjul for at hvile lidt. Jeg fandt ogsaa en mørk Gang, som førte ind i Bakken. I Mør-

ket famlede jeg mig frem, og fandt saa et lille Rum, hvor der stod 4—5 Tommer Vand. En lile Stump Stearislys, som jeg havde i Lommen, fik jeg tændt — jeg havde altid Tændstikker hos mig — og jeg opdagede, at jeg var kommen ind i et Slags Sengekammer, thi der fandtes Sengesteder opslaaet i Krogene. Midt i Rummet fandtes et gammelt Bord, hvorpaa der laa et Stykke Papir med en Del mig ubekendte Navne.

Efter at have hvilet mig lidt, vilde jeg fortsætte Vejen efter Vand, men Franskmændene skød saa voldsomt, at jeg fandt det raadeligt foreløbig at blive, hvor jeg var. Da der var gaaet en Timestid blev det saa roligt, at jeg turde liste mig ud af Hullet. Jeg naaede heldigvis hen til en Brønd, hvor jeg tidligere havde hentet Vand.

Da jeg havde faaet min Kogespand fyldt, hørte jeg det bekendte Raab »Gaaaas«, hurtigt greb jeg efter min Gasmaske; men den havde jeg glemt at faa med mig. Nu fik jeg travlt med at komme op ad Bakken saa hurtigt som muligt. Pludselig opdagede jeg et Hundrede Meter foran mig vældige Gasskyer, saa Indgangen til Hulen var fuldstændig dækket af

Gas. Jeg maatte nu se at holde mig til den Side, hvor Vinden kom fra, for ikke at komme ind i Gasskyerne; til mine Kammerater kunde jeg ikke komme, saalænge Gasgranaterne faldt i Nærheden af Hulen, derfor søgte jeg foreløbig Dækning i et Granathul.

Efter en Times Forløb var Gassen ført bort af Vinden, og jeg fortsatte saa paa en lidt anden Vej op ad Bakken. Jeg var imidlertid kommen saa langt om paa Bakkens Vestside, Franskmændene kunde se mig og nu faldt der flere Granater i min Nærhed, men heldigvis ingen Gasgranater, og badet i Sved naaede jeg tilbage til mine Kammerater.

Ved Indgangen til Hulen stod Officeren og skændte paa mig, fordi jeg ikke havde taget Gasmasken med. Mine Kammerater havde ikke ventet mig igen, da de jo vidste, at jeg havde glemt min Gasmaske, og Hamborgeren var kommen tilbage og havde forsikret, at jeg var løbet lige i Døden. Dagen efter blev vi afløst, og blege som Lig vendte vi tilbage til Lejren.

Dagen efter, da vi traadte an til Appel, spurgte Feltvedlen mig atter, om jeg vilde overtage et Spand Heste, og da jeg nu vidste, hvad det gjaldt, hvis jeg atter sagde nej, og da jeg

havde faaet nok af at være indkvarteret i Hulen paa Kemmelbakken gik jeg ind paa at overtage det meget omtalte Spand Heste. Jeg mente nemlig, at hvis jeg blev ked af denne Stilling, fandt jeg nok paa en Udvej til at slippe fra den igen, men det gik ikke saa let, som jeg havde tænkt.

Jeg skulde nu først melde mig hos Vagtmesteren, som saa henviste mig til Vaabenmesteren for at faa udleveret Ridestøvler og Ridebukser. Dagen efter skulde jeg saa møde hos Vagtmesteren om Morgenen Kl. 6 for sammen med ham at søge efter Græs til Hestene. Skønt mine Kammerater havde lovet at kalde paa mig Kl. 5, sov vi alle sødelig til Kl. 7. Jeg fik travlt med at komme i Tøjet og skyndte mig til Vagtmesteren, som straks skældte mig Krukken fuld, kaldte mig en Syvsover, som han nok skulde faa vækket op. Han gav mig saa Ordre til at melde mig hos Berideren af 2. Berit Kl. om 4 Eftermiddagen, men gentog, at det skulde være Kl. 4 og ikke Kl. 5. Saa luskede jeg af Sted igen, Begyndelsen var just ikke, som jeg havde ønsket den.

Paa Slaget 4 var jeg hos Berideren og fik straks 2 Heste udleveret for at strigle dem.

Jeg havde næppe faaet begyndt, før han spurgte mig, om jeg havde striglet Heste før. Jeg svarede, at jeg siden mit 15. Aar hver Dag havde striglet 2 Heste. »Og saa ved du ikke, hvordan du skal bruge en Strigle«, sagde han, og hev Striglen ud af Haanden paa mig og viste mig, hvordan han mente, jeg skulde bære mig ad. Skønt jeg havde Lyst til at bede ham om selv at strigle sine Heste, var der dog ikke andet at gøre end at tage fat igen, — Jeg fortrød allerede, at jeg havde modtaget Bestillingen som Kusk.

Om Aftenen Kl. 9 skulde jeg køre Ammunition til Batteriet. Vi kørte med 4 Vogne, hver forspændt 4 Heste.

Først gik det langsomt, men da vi kom i Nærheden af, hvor Fjendens Granater faldt, blev Farten sat op, og Hestene maatte strække ud, alt hvad de kunde. Mørkt var det jo; da vi ikke maatte tænde nogen Lygte, kunde vi ikke se, hvor vi skulde køre, derfor gik det over Granathuller og døde Kroppe baade af Mennesker og Dyr. Først Kl. 5 om Morgenen naaede vi Lejren igen.

Vi maatte, før vi lagde os til at sove, pudse baade Heste og Seletøj, som ligesom vi selv

var i høj Grad overstænket med Snavs. Om Aftenen Kl. 9 skulde vi saa af Sted igen. Den Gang kørte vi med 3 Vogne. Jeg havde lige faaet spændt for den bagerste Vogn, da nogle Flyvere kastede deres Lyskegler ned over os; nu maatte vi se til at komme af Sted hvis vi ikke vilde gøre Bekendtskab med Flyvernes Bomber.

Nu gik det i fuld Fart hen ad den ujevne Vej, men lige med et stansede de 2 forreste Vogne, hvad jeg først opdagede, da jeg i fuld Fart brasede imod dem. Begge mine Heste faldt, og jeg landede i et Granathul, som var fyldt med Vand.

Inden jeg kom op igen, havde de to forreste Vogne sat sig i Bevægelse igen. Mine Heste vilde heller ikke vente efter mig, men satte i i fuld Galop efter de andre Vogne. Jeg raabte efter Kusken, som sad paa Vognen, men han hverken hørte eller saa noget. Jeg løb, hvad jeg kunde, og fik ogsaa Hold paa mine Heste, som var kommen foran, men jeg kunde ikke stanse dem, da den bagerste Vogn saa vilde køre paa os. Jeg maatte saa se til at komme op paa Ryggen af den nærmere Hest; efter nogle Anstrængelser kom jeg ogsaa op paa

Hesten, hvor jeg sad som en druknet Mus, medens Vandet drev af mig, og jeg frøs som en Skrædder i Frostvejr.

Nu havde jeg faaet Næsen fuld af at køre Ammunition, og vilde melde mig syg, saa snart jeg kom til Lejren igen, Kl. 6 om Formiddagen var vi saa tilbage igen; efter at jeg havde renset mine Heste og mig selv for Snavs, gik jeg over til Doktoren for at melde mig syg. I mit 14. Aar havde jeg været saa uheldig at skyde mig selv i Underlivet med en 6 mm. Pistol, nu vilde jeg saa prøve at melde mig syg af den Grund. Kl. 9 blev jeg ført til Lægen, ham fortalte jeg saa at jeg havde Smerter i Underlivet, naar jeg red paa Hestene. Efter at havde undersøgt mig, fik jeg skriftlig Bevis paa, at jeg var uduelig til at ride eller køre.

Med Beviset gik jeg til Feltveblen og meddelte ham, at jeg hverken maatte køre eller ride, han blev graven og sagde, at saa kunde jeg straks komme op paa Kemmelbakken igen. Javel, Hr. Feltvebel, svarede jeg nok saa fornøjet, for jeg vilde paa ingen Maade lade ham mærke, at jeg var ked af at komme i Bakkens mørke Huler igen, men i det samme kommer

Vagtmesteren til og sagde, at han ikke kunde undvære mig, og hvis jeg ikke kunde ride eller køre, saa kunde jeg da passe de Heste, som stod i Stalden.

Efter den Tid fik jeg mange forskellige Heste at passe, en Tid lang passede jeg et Par Heste, som stod ved Siden af Køkkenet; i min Fritid hentede jeg saa Brændsel til Køkkenet, hvorfor jeg saa fik en tør Skorpe eller ogsaa en ekstra Portion Mad.

En skønne Dag fik jeg saa et Par Heste, som bed og slog, saa snart der kom nogen i Nærheden; straks den første Gang jeg vilde strigle dem, slog den ene bag ud og ramte mig paa Laaret, saa jeg maatte kravle ind i Sengen, der laa jeg i 2 Dage, saa maatte jeg have Tjeneste igen, den 3. Dag var Benet næsten helt stivt, saa jeg ikke kunde gaa. Om Eftermiddagen var jeg hos Lægen med Benet, han sagde, at jeg skulde ligge i Sengen i 3 Dage med kolde Omslag. Den fjerde Dag skulde jeg saa gøre Tjeneste med igen, men Benet var halvt stivt endnu; men det gik nogenlunde, indtil jeg stødte mod en Sten, hvorved Benet blev bøjet mere, end det kunde taale.

Nu var jeg igen færdig med at gaa. Dagen efter var jeg igen hos Lægen, men han kunde ikke se noget, derfor maatte jeg saa blive ved med at gøre Tjeneste med de andre. Nu gik jeg og var lam i over 4 Uger, der var ingen, der vilde tro, at Benet var daarligt endnu. Officererne jagede mig snart her, snart der hen, jeg skulde hente Strøelse til Hestene, holde Omgivelserne ved Hestestaldene rene, grave W. C. Huller o. s. v.

En Dag, da Benet var lidt bedre, var jeg med nogle Kammerater ude at bade i en Kanal. Da jeg var svømmet et Stykke ud i Kanalen, kom der en Sergent og befalede mig straks at komme i Land, hvad jeg saa ogsaa gjorde, men da jeg kom hen til Kanten, var der noget Bundgræs i Kanalen, som snoede sig om det daarlige Ben, saa at jeg var lige ved at gaa under Vand. Sergenten, som stod og ventede efter mig, blev rasende, han troede, at det var mig, der lavede Komedie.

Det lykkedes mig dog at befri mig fra Bundgræsset og komme i Land. Efter denne Anstrengelse gjorde Benet saa ondt, at jeg

næsten ikke kunde gaa, men alligevel skulde jeg først løbe et Par Gange frem og tilbage, og saa hen at se til Hestene. Jeg trøstede mig med, at der nok skulde komme bedre Tider for mig en Gang, hvad der ogsaa kom, før end jeg havde ventet det.

Den næste Dag, den 22. Juli, blev jeg saaret af en Granatstump i den højre Haand, den 23. blev jeg saa overgivet til et Feltlasaret i Pont Ronge, derfra blev jeg transporteret med en lille Feltbane til et Feltlazaret i Kotrik, liggende i Belgien, her havde jeg det meget godt. Efter at jeg havde ligget i Sengen i 3 Uger, var Benet fuldstændig kommen sig, og Haanden var saa vidt, at jeg fik Lov til at gaa ude i Anlæget, men i Byen maatte jeg ikke gaa, uden jeg fik Tilladelse dertil.

En Dag stod jeg i Porten og saa, at der strømmede mange Soldater ind i et Theater, som laa i Nærheden af Lazarettet, jeg betænkte mig ikke ret længe, men gik ind i Theatret, hele Salen var overfyldt med Mennesker. Kl. 8 begyndte Forestillingen; da jeg først skulde være i Sengen Kl. 9½, kunde jeg da faa det meste af Forestillingen

at se, men da Forestillingen var meget interessant blev jeg til Kl. 10½, saa fik jeg travlt med at komme til Lazarettet igen. Dørene var naturligvis bleven lukkede. Jeg prøvede nu paa at sprænge Bagdøren, men denne var stærk som Jern, saa gik jeg hen til Porten og ruskede i Døren, til en af Husbeboerne kom og lukkede mig ind. Jeg takkede mange Gange, og saa ind og i Seng.

Næste Dag var der Ildebrand i Byen, der skulde jeg ogsaa være med. Da jeg kom hen til Brandstedet, kom der nogle Mænd slæbende med et Bord, som var belæsset med forskellige Ting, deriblandt var et halvt Rugbrød. Bordet var bleven sat lige i min Nærhed, bag mig stod 2 sultne Infanterister, de snakkede om, at de vilde hugge det halve Rugbrød, som laa paa Bordet. Medens de stod og kiggede omkring, om der var nogen, der saa dem, huggede jeg Rugbrødet og forsvandt.

Den 20. August 1918 blev jeg undersøgt af Lægen, og fik at vide, at jeg var tjenstdygtig igen; den 22. August gik Rejsen saa til Fronten igen. Mit Batteri laa endnu paa

det samme Sted, som den Gang jeg rejste fra det, men der var alligevel sket stor Forandring. Franskmændene havde faaet Amerikanerne til Hjælp og flere Flyvemaskiner. Af Sult var der løbet tyske Soldater over til Fjenden, hvor de for noget Vin og god Mad fortalte, hvad de vidste, men paa denne Maade kunde det ikke blive ved at gaa; Tyskerne fik saa Tærsk den ene Dag efter den anden. Vi trak os længere tilbage til Long Jong, som ligger i Nærheden af Vervik, her blev vi indkvarteret paa en forladt Gaard, og her fik vi ofte Besøg af fjendtlige Flyvere.

En Dag kom der ca. 80 Flyvemaskiner paa en Gang, vi troede først, at det var Tyskere, for de blev ikke beskudt, men da de kom lige hen til os, opdagede vi snart, at det var fjendtlige Flyvemaskiner. Som et Lyn var vi forsvundne fra Jordens Overflade. Med Ansigterne nedad laa vi og ventede paa, at Stumperne skulde ryge os om Ørene. Heldigvis havde vi dækket vore Vogne og Kanoner saa godt til, at de ikke kunde blive set oven fra. Da 5 Minutter var gaaet, turde vi rejse os igen og kigge efter, om de

var borte, vi havde ikke ventet at slippe saa godt fra det, nu havde Flyverne ogsaa naaet deres Maal, en stor Flyveplads, som de i 5 Minutter fuldstændig ødelagde, saa fløj de nok saa roligt tilbage igen.

Nogle Dage senere faldt der flere Heste og Mand, 2 af Hestene var der Tale om, at de kunde leve, for de var bleven let saarede, dem skulde jeg saa passe paa et Hestelazaret, som laa 2 Mil bag Fronten, der havde jeg det meget godt. Det første, vi lavede om Morgenen, var at rejse alle de Heste, som ikke selv kunde rejse sig, den, der ikke kunde staa, blev slaaet ned. Der var omtrent 100 Heste, 5—6 Stykker blev der slagtet hver Dag; hvem der saa vilde hjælpe at slagte, fik et Stykke Lever, som han selv kunde stege sig, og Kartofler var der ogsaa nok at faa fat paa.

Mine 2 Heste blev daarligere for hver Dag, da 5 Dage var gaaet var begge mine slagtede, saa kunde jeg faa Lov til at rejse til mit Batteri igen. Efter at jeg havde faaet Forplejning til 1 Dag, gik jeg for at finde mit Batteri igen. Kl 8 om Eftermiddagen

var jeg i Long Jong hvor jeg troede at finde mit Batteri, men det var der ikke mere.

Franskmændene var ogsaa kommen betydelig nærmere. Da jeg var bleven træt af denne Tur, lagde jeg mig ind i et forfaldent Skur, hvor jeg sov til Kl. 9 næste Dag, det var ogsaa paa Tid, at jeg vaagnede for at komme tilbage, inden Franskmændene kom for nær. I Vervik mødtes jeg med Postvognen fra vort Batteri, den fik jeg Lov at køre med hen til Lejren, som da allerede var ved at pakke sammen igen.

I den følgende Tid gik det hver Nat længere og længere tilbage, det varede ikke ret længe, før vi var ude af Frankrig, og langt inde i Belgien. Det var en haard Tid for Befolkningen i Belgien, hvor Tyskerne rejste igennem. Høns, Kaniner, Grise, Kartofler og Foderstoffer til Heste blev der stjaalet i Massevis af, mange Steder gik der ogsaa en Ko eller en Hest med. Det kunde heller ikke hjælpe, at Befolkningen satte sig til Modværge, for Kuglerne kunde let pibe dem om Ørene.

Den 25. Oktober, Kl. 4 om Morgenen, blev vi vækket af en frygtelig Allarm. Dø-

ren ind til Stalden, hvor vi sov, blev reven op, og en ophidset Stemme raabte: Skynd jer at pakke sammen, for Franskmændene kommer. Det behøvede han kun at sige en Gang; som et Lyn for vi op og saa afsted for at gøre Heste og Vogne i Stand, saa vi kunde komme af Sted.

Infanteriet kom allerede i opløst Tilstand tilbage tværs over Markerne, der var ingen, der tænkte paa at gaa fremad, vi havde faaet Ordre til at sprænge Kanonerne, hvis vi ikke kunde faa dem med os. Men det lykkedes alligevel at faa Kanonerne med os. Lange Rækker af Maskingeværer blev stillet op for et holde Franskmændene tilbage, indtil Artilleriet var kommen i Sikkerhed, den Dag faldt der mange Mennesker.

Alle Korsveje blev sprængt, naar den sidste Vogn var passeret. Først i November passerede vi Gent. Da vi var kommen et Stykke udenfor Byen, blev vi indkvarteret hos forskellige Landmænd. Jeg kom til at ligge paa en mindre Gaard, der havde jeg det meget godt, de gav mig saa meget at

spise, som jeg kunde faa ned. Inde fra Byen hørtes den ene Eksplosion efter den anden, det var alle Korsveje, der blev sprængt i Luften. Den 4. Dag hørtes nogle vældige Drøn saa Vinduerne knustes i lang Omkreds, det var Banegaarden og flere Betonbroer, der røg i Luften. Der var nogle gamle Kvinder, der var lige ved at tabe Forstanden ved det hele.

Den 6. November pakkede vi vore Sager sammen igen og kørte videre tilbage gennem Antwerpen. Nogle Kilometer bag Antwerpen blev vi indkvarteret i en lille Landsby; der laa vi saa nogle Dage og ventede paa Ordre til at trække os længere tilbage.

Den 11. November om Formiddagen Kl. 5, blev der slaaet Allarm; vi troede først, det var Franskmænd, der kom, men vi mærkede snart, at der var noget andet paa Færde. Med Taarer i Øjnene traadte Officeceren frem for os og fortalte, at Revolutionen var brudt ud i Tyskland, og at Kejser Wilhelm var stukket af til Holland. Nu kunde enhver gøre, hvad han vilde, men Officeren bad os holde sammen, indtil vi var kommen ind i Tyskland, saa kunde en-

hver gøre, hvad han vilde, saa gik han omkring for at trykke os alle sammen i Haanden.

I blandt os var der nogle Mand, der havde været med i hele Krigen; dem snakkede han længere med for at sikre sig deres Venskab. Disse Svende var det ikke godt at komme i Nærheden af, naar de først var i Krigshumør. De Befalingsmænd, der havde været frække mod os, turde ikke lade sig se af os, — deriblandt var ogsaa Sergenten, som jog mig op af Kanalen, den Gang jeg havde det daarlige Ben. Nu var den Time kommen, vi længe havde ventet efter, og enhver glædede sig til at komme hjem til Familien. Ogsaa Belgierne var glade ved snart at komme af med os.

Den næste Dag kørte vi den nærmeste Vej ad Tyskland til; de første 2 Dage gik det ogsaa godt fremad, men saa blev Vejene saa overfyldt af Militær, at det hele stoppede, saa vi hverken kunde komme frem eller tilbage, men det varede ikke ret længe, før der begyndte at komme Orden i Sagerne.

Vi fik Ordre til at køre tilbage til en

lile By, hvor vi saa laa i 2 Dage, saa fik vi Besked om, hvad Vej vi skulde benytte, og hvad Klokkeslet vi skulde køre. Paa den Maade blev alle Vejene benyttede ved Dag og Nat. Vi skulde være ude af Belgien inden 14 Dage, det var lettere sagt end gjort. Det var en haard Tid for Mandskab og Heste, særlig Hestene viste Tegn til stor Træthed, flere Læs af Redskaber blev kastet ud i Kanaler, som vi passerede. Et Kanonrør paa 6 Meter gravede vi ned i en Grusgrav, paa den Maade blev det betydelig lettere for Hestene. Nogle af Hestene maatte gaa ledige bagefter, for de var lige ved at segne.

En Dag fik vi den glædelige Efterretning, at vi havde faaet Lov til at køre lige igennem Holland, paa den Maade kunde vi komme til Tyskland 4 Dage før, end naar vi skulde udenom.

Men da vi kom til den hollandske Grænse, blev Vejen spærret for os, fordi de Afdelinger, som havde passeret Holland ikke havde været skikkelige nok. Saa maatte vi se at komme udenom. 4 Dage senere kom vi til den tyske Grænse ved Achen. Der havde

vi en vældig Bakke at køre op af; op ad den Bakke laa der mange døde Heste, som var døde af Overanstrengelse.

Da vi kom over Grænsen fik vi at vide, at den vestlige Del af Rhinen skulde besættes, derfor maatte vi holde sammen, indtil vi kom over Rhinen. De tyske Byer, som vi nu passerede, var festlige smykkede for de hjemvendende Krigere, mange Steder sad der grædende Kvinder i Vinduerne og saa efter os, mange af dem ventede nok forgæves efter deres Mænd eller Sønner.

Den 15. December var vi kommen saa vidt, at vi kunde komme til at køre med Toget Resten af Vejen. Den 16., Kl. 12, var vi i Altona, derfra gik det saa til Kasernen, hvor vi afleverede Heste og Vogne. Derfra kom vi saa til det 5. Erstatningsbatteri.

Nu troede vi, at Tiden var kommen, at vi kunde faa vore Papirer, og stikke af kjem, men det gik ikke saa hurtig; der var mange, der stak af uden at faa deres Papirer i Orden. Jeg vilde nu vente, indtil jeg fik mine Papirer i Orden.

I den første Tid stod jeg paa Vagt i Byen, senere meldte jeg mig til at passe de Heste, der var kommen fra Fronten. Vi var 14 Mand til at passe 800 Heste, det var et let Arbejde, for Hestene blev ikke rensede eller striglede. 2 Gange om Ugen var der Hesteauktion; der var Heste, der blev solgt til 100 Mark pr. Stk., i danske Penge blev det 9 Kr. pr. Stk.

Skønt der stod Vagt ved Indgangen til Stalden, forsvandt der 10—15 Heste hver Nat. Med de sidste 100 Heste kom vi saa ind i Kasernen, for at de ikke skulde blive stjaalen allesammen men skønt der stod 2 Mand inde i Stalden, 2 ved Døren, 2 gik omkring Hestestalden og 2 stod ved Indkerslen til Kasernen, saa blev der alligevel stjaalet Heste om Natten.

Vi troede, at vi skulde komme hjem til Julen, men vi fik Lov til at sidde i Kasernen og sulte Julen over. I Februar fik jeg 14 Dages Orlov, men før jeg rejste hjem, maatte jeg paa en Lusrensningsanstalt, hvor jeg blev grundig renset for Lus, som jeg dyrkede i Massevis. Da jeg kom tilbage

igen fra Orlov, havde de begyndt at sende hjem af Mandskabet.

Den 8. Marts 1819 fik jeg mine Militærpapirer udleveret, hvorefter jeg rejste hjem med Glæde.